

УДК 351.25:346

DOI: 10.35432/tisb292023289790

ПЛАНУВАННЯ Й ОРГАНІЗАЦІЯ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Хрустовський Сергій Григорович

аспірант кафедри публічного управління та
регіоналістики

Національний університет «Одеська політехніка»

<https://orcid.org/0000-0002-3367-885X>

Вже минув рік з моменту повномасштабного вторгнення російської федерації, що стало найбільшим викликом для України з дня її незалежності. У цей час українські архітектори, урбаністи та міжнародні колеги продовжують активно співпрацювати та працювати над розробкою підходів та концепцій для відновлення України.

Перед виконавчими органами міських, селищних та сільських рад або, у разі їх створення, військовими адміністраціями постали складні завдання з фіксації руйнувань, обстеження пошкоджених та зруйнованих об'єктів, демонтажу будівель і споруд або їх частин, пошкоджених або зруйнованих внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів, визначення шкоди та збитків, завданих внаслідок збройної агресії Російської Федерації, планування та організації відновлення муніципальної інфраструктури.

Планування відновлення та розвитку територіальних громад не належить до невідкладних робіт, але, водночас, не може бути відкладене на післявоєнний період, коли воєнний стан у державі буде скасовано. Адже, чим раніше буде розпочато роботи з підготовки плану відновлення, визначення пріоритетних проектів, які будуть до нього включені, тим раніше буде можливість перейти до реалізації проектів з відбудови інфраструктурних об'єктів та відновлення й розвитку територіальних громад загалом.

Ми схилиємося до рекомендацій, підготовлених Асоціацією міст України, за підтримки Європейського Союзу і його держав – членів Німеччини, Швеції, Польщі, Данії, Естонії та Словенії, відповідно до яких пропонується виконавчим органам міських, селищних, сільських рад (військових адміністрацій – у разі їх створення) передусім розпочати з фіксації пошкоджень, а саме: здійснити заходи з підготовки до обстеження, утворити комісію, виконати безпосередні роботи з обстеження пошкоджених об'єктів, скласти акт обстеження, сформувавши цей акт в електронній формі за допомогою порталу Дія та подати його до Реєстру пошкодженого та зруйнованого майна. Також, необхідно письмово повідомити уповноважений орган власника (управителя) про результати комісійного обстеження [2, с. 7].

Нормативно-правовою основою для цього наразі є: Порядок виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії РФ, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 р. № 473; Порядок поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 1073; Порядок виконання робіт з демонтажу об'єктів, пошкоджених або зруйнованих внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 р. № 474 [4, 5, 6].

Виконавчим комітетам сільських, селищних та міських рад надано право проводити аналітичну і стандартизовану оцінку шкоди та збитків, завданих внаслідок збройної агресії Російської Федерації (відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 326) [3].

Відновлення регіонів і територій, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України, – комплекс першочергових організаційних, фінансових та інших заходів, що спрямовані на прискорене відновлення об'єктів критичної інфраструктури, соціальної інфраструктури, об'єктів житлового та громадського призначення до стану, що дозволяє забезпечити повернення в регіон внутрішньо переміщених осіб та біженців, створення сприятливих умов для діяльності всіх суб'єктів господарювання.

Території відновлення – один з функціональних типів територій, запроваджених відповідно до нової редакції Закону України «Про засади державної регіональної політики», склад яких затверджується Кабінетом Міністрів України.

Територіями відновлення є мікрорегіони, територіальні громади, на території яких відбувалися бойові дії та/або, які були тимчасово окуповані, та/або території яких зазнали руйнувань об'єктів критичної інфраструктури, соціальної інфраструктури, об'єктів житлового фонду внаслідок ведення бойових дій, а також які характеризуються різким погіршенням рівня соціально-економічного розвитку та значним переміщенням населення до інших регіонів та/або інших держав [2, с. 26].

Відновлення територій є складним процесом, що включає багато компонентів. Для успішної реалізації цього процесу важливо підходити до нього комплексно. Як наслідок, це дає повне розуміння, економить час, зусилля та фінанси, а також дозволяє уникнути дублювання подібної або ідентичної роботи.

Програма відновлення громади має бути динамічним документом. Він показує і прогнозує дії в момент його створення. Розрахунковий період плану заходів може складатися з трьох етапів. Перший етап тривалістю 2-3 роки – це відновлення та впровадження заходів швидкого реагування на надзвичайні ситуації. Другий етап полягає у впровадженні заходів з відновлення території в середньому на 5-7 років. Третій етап 10+ років спрямований на впровадження заходів розвитку. Такі поступові і цілеспрямовані дії дозволяють адаптуватися до змін і оцінити прогрес і доцільність прийнятих рішень.

Важливо поєднати місцеві, державні та міжнародні зусилля шляхом створення законодавчої бази та політики для координації дій, включаючи всі можливі зацікавлені сторони. Звичайно, в центрі відновлення мають бути потреби громади. Людиноцентризм та створення сприятливих умов для життя є однією з головних цілей оздоровлення життєвого середовища. Все, що ми робимо, спрямоване на покращення якості повсякденного життя.

Архітектура, містобудування та стратегічне планування є основними інструментами для досягнення стійкості та спроможності міст і громад, та адаптації до наслідків трагічних подій. Традиційний галузевий підхід до планування в Україні має змінитися на комплексний, що, у свою чергу, дає змогу працювати та планувати заходи інтегровано.

Кошти на реконструкцію та відновлення досить обмежені. Мобілізувати всю суму одразу навряд чи вдасться. Тому, вкрай важливо розуміти заходи та визначити їх пріоритетність. Наприклад, ми всі розуміємо, що забезпечення доступним житлом є серйозною проблемою. У свою чергу, прості та швидкі рішення, такі як будівництво контейнерів, можуть призвести до ускладнень умов життя з більш глобальної точки зору [2, 32].

Наразі ефективним фінансовим інструментом для реалізації проектів відновлення є субвенція з державного бюджету місцевим на реалізацію проектів у межах «Програми з відновлення України», відповідно до Фінансової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком, за умовами якої 340 млн євро будуть спрямовані на відновлення соціальної та критичної інфраструктури України.

У межах «Програми з відновлення України» планується реалізувати 83 проекти з відновлення та будівництва інфраструктурних об'єктів, які забезпечують повноцінне життя в громадах на деокупованих територіях Житомирської, Київської, Сумської та Чернігівської областей, а також Вінницькій, Дніпропетровській, Кіровоградській, Одеській, Полтавській та Черкаській областях, які є опорними. Кошти субвенції у першому відборі, зокрема будуть спрямовані на відновлення шкіл, дитячих садочків, лікарень, ЦНАПів, об'єктів тепло-, водопостачання та водовідведення. Важливо, що відновлення має здійснюватися з урахуванням вимог безбар'єрності та енергоефективності.

Загалом на участь у першому відборі від органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади/виконавчих органів сільських, селищних, міських рад територіальних громад надійшло 1003 проекти [1].

На першому засіданні Експертної робочої групи з питань ініціювання, підготовки, супроводження та реалізації спільних з Європейським інвестиційним банком проектів у рамках «Програми з відновлення України» було рекомендовано включити до переліку 83 проекти на суму за рахунок коштів субвенції близько 4,7 млрд грн [1].

Підсумовуючи вищезазначене, ми вважаємо, що процес відбудови потрібно розпочинати зараз. Планувати відновлення за принципом «як було» — це дорога в нікуди. Лише комплексний аналіз і переосмислення існуючого допоможуть не провалити відбудову. Програма комплексного відновлення – це документ, який дозволяє скласти цілісну картину та визначити конкретні кроки та етапи. Оскільки документ комплексний і охоплює всі сфери життя, до його розробки варто залучати професіоналів та різні групи зацікавлених сторін. У тісній співпраці українських та міжнародних колег можливо досягти справді прогресивних, інноваційних та стійких рішень.

Список літератури

1. Кабінет Міністрів України. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/prohrama-z-vidnovlennia-ukrainy-uriad-rozpodilyv-subventsiiu-na-realizatsiiu-83-proektiv-u-10-oblastiakh> (дата звернення 03.05.2023).
2. Методичні рекомендації у сфері планування й організації відновлення муніципальної інфраструктури : підготовлено Асоціацією міст України за підтримки Європейського Союзу і його держав– членів Німеччини, Швеції, Польщі, Данії, Естонії та Словенії, 2023. 49 с.
3. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації : постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 326. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 03.05.2023).
4. Про затвердження Порядку виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії РФ, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд : постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2022 р. № 473. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 03.05.2023).
5. Про затвердження Порядку виконання робіт з демонтажу об'єктів, пошкоджених або зруйнованих внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів : постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2022 р. № 474. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 03.05.2023).
6. Про затвердження Порядку поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків : постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 р. № 1073. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1073-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 03.05.2023).